

Sportstratégiák, sportfinanszírozás és eredményesség

A magyar, lengyel, szlovák és román állami szerepvállalás összehasonlító elemzése

Sport strategies, sport funding and effectiveness

Comparative analysis of Hungary, Poland, Slovakia and Romania

Sipos-Onyestyák Nikoletta¹, Sisa Krisztina¹, Szabó Péter^{1,2}, Fateme Zare¹

¹Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem, Gazdasági és Társadalomtudományi Intézet, Budapest

²Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Doktori Iskola, Pécs

E-mail: onyestyak.nikoletta@tf.hu

Összefoglaló

A kommunista rezsim szétesése Kelet- és Közép-Európában minden téren fontos változásokat indított el, Magyarország, Lengyelország, Szlovákia és Románia jelentős küzdelmeken ment keresztül, hogy az új piacgazdasági környezetben hatékony működésre képes sportirányítási rendszert építsen ki, és fenntartsa korábbi sportsikereit. Kutatásunkban a négy ország sportrendszerének, sportstratégiájának és központi sportcélú finanszírozásának összehasonlító elemzésére vállalkoztunk, azokat összevetve a nemzetközi sporteredményességükkel.

A vizsgálat dokumentumelemzésre épül, a vonatkozó nemzeti jogszabályok és szakpolitikai dokumentumok (törvények, rendeletek, bizottsági ülések jegyzőkönyve), sportstratégiák, és a sportra vonatkozó nemzeti költségvetési adatok, illetve az Eurostat statisztikák elemzésén keresztül. A sportbéli eredményességet a 2012-től megrendezett olimpiák, világbajnokságok és Európa-bajnokságok helyezései alapján értékeltük.

Magyarország, Szlovákia és Lengyelország stratégiai víziójában egy egészséges és aktív társadalmat tesz a fókuszba, Romániában a sport társadalmi és gazdasági státuszának kiépítése a legfőbb célkitűzés. A magyar állami sportfinanszírozás mértéke a bruttó hazai össztermék, a

GDP százalékában több, mint kétszerese a többi vizsgált ország költségének, ugyanakkor a költségvetésben megjelenő sportfinanszírozási kategóriák hasonlóak. Sportbéli eredményesség szempontjából Magyarország és Lengyelország kiemelkedő.

A vizsgálatban szereplő mindegyik állam rendelkezik hosszútávú sportstratégiával, azonban az azokban foglalt célkitűzések megvalósítása nagyban függ a politikai erőviszonyok stabilitásától, változásaitól.

Kulcsszavak: sportstratégia, állami sportfinanszírozás, eredményesség, Kelet-Közép-Európa

Abstract

The disintegration of the communist regime initiated important changes in Eastern and Central Europe. Hungary, Poland, Slovakia, and Romania struggled to build a sports management system capable of operating effectively in the new market economy environment and to maintain their previous sporting successes. In our research, we undertake a comparative analysis of the sports systems, sports strategies, and central sports funding of the four countries, relating them with their international sporting performance.

The study basically relies on document analysis; relevant national legislation and policy documents (laws, regulations, minutes of committee meetings), sport strategies, national budget data on sport, and Eurostat statistics were analysed. We evaluated the sporting success of the four countries based on their results in the Olympic Games, World Championships, and European Championships organized since 2012.

Hungary, Slovakia, and Poland have a strategic vision of a healthy and active society, while in Romania the main objective is to build the social and economic status of sport. Hungary invests relatively more public funds in sport than the other countries, however the categories of the sports budgets are similar. In terms of elite sporting performance, Hungary and Poland seem to be more successful.

All states included in the study have long-term sports strategies, but the achievement of the objectives largely depends on the stability or changes of the governments' sport policy.

Keywords: sport strategy, public funding, effectiveness, Eastern Europe

Bevezetés

A kelet és közép-európai kommunista rendszer felbomlása jelentős átalakulásokat indított el különböző ágazatokban, köztük a sportban is. A központosított, államilag irányított modellekről a diverzifikáltabb, gyakran piaci alapú megközelítésekre való áttérés következtében jelentősen megváltozott a sport szervezése, finanszírozása és a sportban való részvétel. Új sportstruktúrák és sportpolitikák alakultak ki, ahogyan a gazdasági változások azt szükségessé és lehetővé tették.

Számos korábbi kutatás foglalkozott már a posztkommunista sportpolitikai reformok hatásával, előtérbe helyezve azok sportteljesítményre gyakorolt vonatkozásait, illetve kiemelve, hogy a térségben jellemzővé vált egy hibrid iparág létrejötte, mely piaci alapokon ugyan, de jelentős állami támogatással képes működni (Stamm és Lamprecht, 2005; Andreff, 2021). Jahn és Kuitto (2011) keresztmetszeti elemzéssel vizsgálta az Európai Unió posztkommunista tagállamait és rámutatott arra, hogy a kezdeti gazdasági recessziót követően a szakpolitikai reformok és erőfeszítések meghatározók az új tagállamok sportszakmai teljesítményében.

A sportstratégiák, sportpolitikák és az olimpiai érmek közötti összefüggések feltárására is

különböző módszertanokkal tettek kísérletet a kutatók, azzal a céllal, hogy megtalálják az élsportban való sikerhez hozzájáruló legfőbb tényezőket, rávilágítva a vezetés, a gazdasági erőforrások, a kulturális tényezők és a nemzeti büszkeség összetett hatására az olimpiai sikerekkel összefüggésben. Weber és munkatársai (2017) a különböző országok finanszírozási stratégiáit vizsgálva bizonyították, hogy a meghatározott sportágakra fordított célzott források és a finanszírozás növelheti egy nemzet esélyeit az érmek megszerzésére vonatkozóan. Din és munkatársai (2015) a bürokratikus vezetés és a világos struktúrák meglétében látta a sportszakmai sikerek kulcsát, Choi és munkatársai (2022) a kulturális távolság és a gazdasági erőforrások szerepének fontosságát bizonyította, de rámutatott egyúttal arra is, hogy egy nemzet gazdasági ereje is befolyásolhatja az érmek megszerzését. Ez utóbbi ok-okozati összefüggést vizsgálta Lui és Suen (2008), amikor az olimpiai érmek megszerzésének ökonometriaival vonatkozásai közül a gazdasági erőforrások és a népesség nagyságának jelentőségét bizonyította. Haut és munkatársai (2016) az olimpiai siker társadalmi megítélését és a nemzeti büszkeség fontosságát emelte ki, míg Dittmore és Kim (2022) azt vizsgálta, hogy az érmek számával kapcsolatos médianarratívák hogyan befolyásolhatják a nemzeti érzelmeket és a sport iránti érdeklődést. Andreff (2013) kutatásai szerint, az olimpiai érmes helyezések egyik fő meghatározó tényezője a gazdasági fejlettség, és a gazdasági mutatók alapján megjósolható az egyes nemzetek teljesítménye az olimpiai játékokon. De Bosscher és munkatársai 2006-ban felállítottak egy nemzetközi összehasonlító rendszert a nemzetközi sportsikerekhez vezető sportpolitikai tényezőkről (SPLISS project), melynek keretében például az európai országok sportfinanszírozásának diverzifikáltságát vetették össze élsportbeli eredményességükkel, rámutatva arra, hogy egyes országok sportfinanszírozása sportszakmai eredményesség szempontjából kevésbé hatékony (De Bosscher és mtsai, 2019). A magyar sportfinanszírozás hatékonyságával kapcsolatban a 16 kiemelt olimpiai sportág állami támogatása és az ott megjelenő eredményesség összefüggései kerültek górcső alá, azzal a céllal, hogy azonosíthatóvá váljanak a sportszakmai sikerhez vezető tényezők (Gulyás és mtsai, 2016).

A szakirodalom ugyan rávilágít a sportstratégiák, szakpolitikák és az olimpiai érmes eredmények sokrétűségére, hangsúlyozva a vezetés, a

gazdasági erőforrások, a pszichológiai tényezők és a nemzeti büszkeség fontosságát az élsportversenyeken elért sikerek alakításában, ugyanakkor a sportstratégiai tervezés és a sportkiadások költségvetésekben való megjelenése eddig még kevesebb hangsúlyt kapott. A kelet- és közép-európai térség elemzése eddig csak áttekintően, vagy egy összeurópai elemzés keretében jelent meg, de annak érdekében, hogy a posztkommunista átmenet utáni sportpolitikai fejlődés specialitásaira rávilágítsunk, szükséges a régió külön tanulmányozása. Célunk tehát a magyarországi, lengyelországi, szlovákiai és romániai posztkommunista sportrendszerek felépítésének, stratégiai terveinek és állami finanszírozásának összehasonlító elemzése az olimpiai sportágakban elért nemzetközi eredményességük tükrében.

Anyag és módszerek

Kutatásunk mintájába olyan országokat igyekeztünk bevenni, melyek a szocialista időszakban nagy jelentőséget tulajdonítottak az élsportban elért eredményeknek, melyeknél erős állami irányítási rendszerek épültek ki a sport területén, és rendelkeznek olyan hosszú távú stratégiai dokumentummal, mely a sportpolitikájuk irányvonalait meghatározta. Lengyelország, Románia, Szlovákia és Magyarország sportstruktúrájának és sportpolitikájának összevetéséhez a dokumentum és tartomelemzés módszerével tanulmányoztuk a sportra vonatkozó jogszabályokat, szakpolitikai dokumentumokat, sportszervezeti jelentéseket, illetve a közelmúltban elfogadott sportstratégiájukat. A sportfinanszírozási struktúrák megismerése céljából 2019-2024-ig átböngésztük a költségvetési törvényeket, és a költségvetésekben szereplő sportra szánt pénzek struktúráját és mennyiségének változásait elemeztük. A sportszakmai eredményességet a 2012-es olimpiai évtől kezdődően vizsgáltuk, összegyűjtöttük a nyári olimpiai sportágakban elért olimpiai, világbajnoki és Európa-bajnoki érmeiket, illetve megnéztük a téli olimpiákon elért dobogós helyezéseket is. Ok-okozati összefüggések felállítására ugyan nem törekedtünk, hanem elsősorban azt vizsgáltuk, hogy a sportstratégiákban leírt célokhoz miként illeszkednek a sportfinanszírozási adatok, valamint az élsportbeli eredmények.

Eredmények

Lengyelország, Románia, Csehszlovákia és Magyarország sporthoz fűződő viszonyát a XX. században meghatározta a kiemelkedő sportteljesítmények politikai funkcióhoz kapcsolása. Már a két világháború közötti időszakban, majd a szocialista rendszerben is a sport szerepet játszott a társadalom munkára való alkalmassá tételében, illetve az ország védelmére való felkészülésben, így a sportban való tömeges részvétel igyekeztek népszerűsíteni, életre hívva a szpartakiádok sorozatát (Pedraszewska-Soltys, 2015). Az 1950-es évektől kezdve azonban a kommunista sporthatóságok ennél is nagyobb hangsúlyt fektettek az elit sportteljesítmények maximalizálására, hiszen a kiemelkedő sportteljesítmények bizonyítani tudták a szocialista ideológia kiválóságát, ezt folyamatosan propagálták is a társadalomban. A kelet- és közép-európai emberek hozzászórtak a győzelmekhez és el is várták az olimpiai sikereket, mely társadalmi hozzáálláson a rendszerváltás nem változtatott. Az első szabad választásokat követően, a sport szervezetei visszanyerték autonómiájukat, és immár az éledező piacgazdasági rendszer kihívásaival kellett szembenézniük. A sportra fordított pénzügyi források szintje jelentősen csökkent, mely veszélybe sodorta a sportszervezetek működését, a sportteljesítmények fenntarthatóságát, és a társadalom sportban való részvételét. A posztkommunista államok először a sport jogi kereteit kívánták megteremteni, majd a sportszervezetek nehézségeire és gazdasági küzdelmeire való tekintettel, sportstratégiákon alapuló új közfinanszírozási rendszert is létre kellett hozni.

Az államigazgatási struktúrában a sportirányítás elhelyezkedése az elmúlt évtizedekben számos változást mutatott, azonban 2024-re Lengyelországban, Szlovákiában és Magyarországon jól működő, letisztult rendszer jött létre; Sport és Turisztikai Minisztériumok működnek a lengyel és a szlovák struktúrában, míg hazánkban a Sportért Felelős Államtitkárság jelenleg a Honvédelmi Minisztérium fennhatósága alatt funkcionál. Romániában ugyanakkor a 2023-as kormányváltást követően megszűnt a korábbi Sportminisztérium és a sportügy egy Nemzeti Sport Ügynökség keretében a Miniszterelnökséghez került. Annak érdekében, hogy a sport operatív működése hatékony legyen, mind a négy országra jellemző, hogy további félállami szervezeteket hoztak létre, Lengyelországban a Sportkul-

1. táblázat. A sportágfejlesztési stratégiák és azok főbb területei (Saját szerkesztés)

Table 1. The sport strategies and their main topics

	Lengyelország	Magyarország	Románia	Szlovákia
Sportstratégiák a rendszerváltás óta	2003 Sportfejlesztési stratégia 2002-2015 Új sportstratégia 2020 Sportfejlesztési Program	2007-2020: Sport XXI Nemzeti Sportstratégia	2016-2032 Nemzeti Sport és Ifjúsági Stratégia 2023-2032 Sportstratégia	2020-2030 Sportstratégia
A sportstratégia viziója	Aktív és egészséges társadalom	Sport nemzet és sportoló nemzet	Egészséges és aktív nemzet, nemzetközileg elismert sportkultúrával és teljesítményekkel	Az egész sportágazat társadalmi és gazdasági helyzetének garantálása
Főbb területek	A társadalom fizikai aktivitásának növelése A társadalmi sport támogatás A sportfinanszírozás és a sport jogszabályi kereteinek javítása A sportszövetségek autonóm működésének megerősítése	Az életminőség javítása A sport kapcsolatrendszere Egészséges társadalom A sport és tudástársadalom A közösségi kohézió A sport, innovatív tényező A közösségi identitás Esélyegyenlőség Iskolai, szabadidő, versenysport területi célok	A hagyományos olimpiai sportágak előtérbe helyezése Egy átlátható sportpiramisrendszer - kiemelt sportágak Sportstruktúrák decentralizálás A szövetségek finanszírozása Regionális kiválósági központok Infrastruktúra kiépítése A sporttörvény kidolgozása Az edzői szakképzés rendszerének kidolgozása	Átlátható és fenntartható irányítási rendszer Modern sportkörnyezet A sport építése minőségi oktatás révén, Kiválóság az élsportban, egészséges és aktív társadalom Digitalizáció és innováció

túra Fejlesztési Alap a sport népszerűsítése érdekében működik és finanszíroz különféle, elsősorban „sport for all” programokat. Romániában a Román Olimpiai és Sport Bizottságnak van kiemelkedő szerepe, mely állami akaratra és finanszírozással jött létre és működik. Elsősorban az élsportban való fejlődés támogatására a román állam egy Nemzeti Sporttudományi Intézetet is fenntart. Szlovákiában az állami tulajdonú sportlétesítmények működtetése került egy félig autonóm szerv, a Nemzeti Sport Központ kezébe, és a szlovák sport finanszírozása szorosan kapcsolódik a TIPOS (nemzeti lottótársaság) bevételeihez. A magyar sport állami befolyású irányítási szervezet-struktúrája a legszélesebb, egyrészt a köztestületi rendszer, illetve az állami tulajdonú, vállalkozási formában működő ügynökségek (NSÜ, NRÜ) biztosítják a sport stratégiai szerepének kontrollált működtetését és finanszírozási csatornáit. Lengyelország és Magyarország emellett kiemelt hangsúlyt fektet az utánpótlássport és a sportszakemberek támogatásának biztosítására, ezekre jellemzően önálló finansziális kerettel működő programokat hoztak létre. A lengyel KLUB és SKAUT programok a magyar Héraklész és Sport XXI programokkal hasonlóan működnek. Ugyanakkor az olimpiai sport-

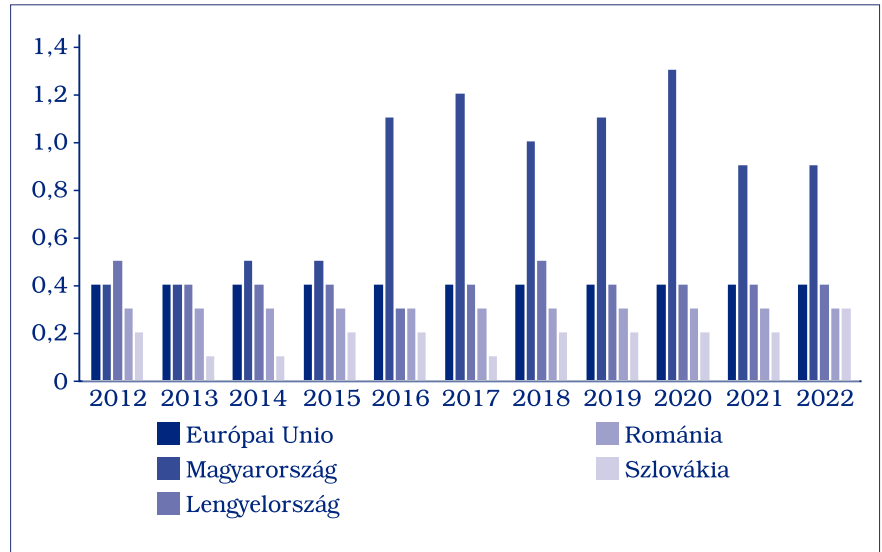
ágak kiemelt szerepet kapnak, és finanszírozásuk Lengyelországban a TEAM100 keretében hasonló elveket vesz figyelembe, mint a magyar Nemzeti Versenysport Fejlesztési Program. Mindkét államnak van pályázati rendszere a kiemelkedő edzők támogatására (Program First Coach: KEP, KUEP, NEP Magyarországon). A szlovák sport támogatási rendszere ezzel ellentétben nem mondható olimpia-centrikusnak, az állami finanszírozású 'Slovakia Sports' program a sportszervezetek közhasznú szerepét veszi figyelembe, további nemzeti sportprogramjai az iskolai sportra, az egyetemi sportra és a sportlétesítmények fenntartására fókuszálnak. Romániában a sport minden területe a Román Olimpiai és Sport Bizottsághoz tartozik, autonóm módon működő, állandó, állami finanszírozási sportprogramok nincsenek.

Stratégiai tervezés

Az ezredfordulót követően mind a négy országban készült hosszútávú sportstratégia, elsőként Lengyelországban, ahol már 2003-ban lefektették a sportfejlesztés irányvonalait. A gazdasági és társadalmi kihívásokra reagálva került megújításra a stratégiai dokumentum 2007-ben, majd 2020-ban adták ki a ma is érvényes sport-

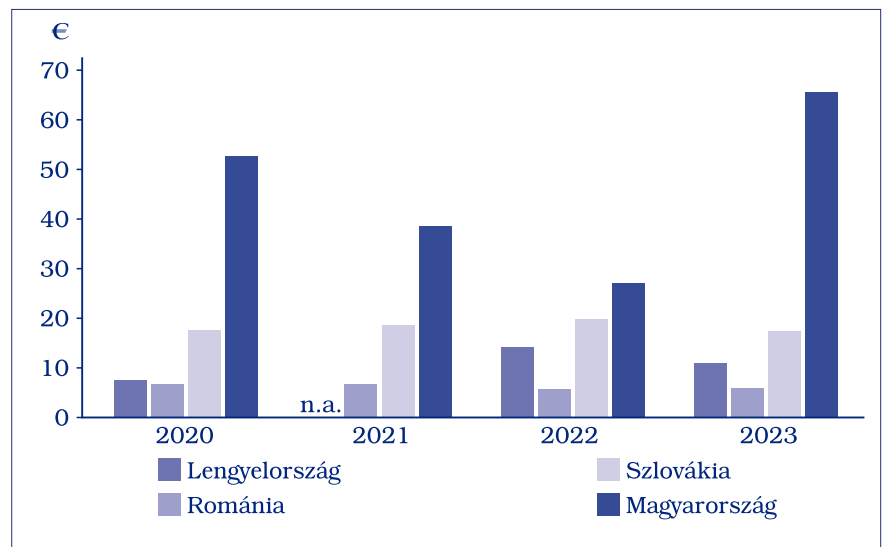
stratégiát. Szlovákia is rendelkezik érvényben lévő 10 éves stratégiai tervvel, Romániában azonban épp a 2023-as kormányváltást megelőzően került elfogadásra a sportfejlesztés irányvonalait leíró, a magyar sportfejlesztési út alapján elkészített hosszú távú terv, melynek végrehajtása azonban a kormányváltással és a sportirányítás átalakításával bizonytalanná vált. A magyar sportstratégia ezekkel szemben a 2007-2020-as időszakra vonatkozott, azóta a Szakállamtitkárság különféle programok keretében hirdette ki az egyes sport területekre vonatkozó irányvonalat. Érdekes összevetni a stratégiák fő irányát, ugyanis mellett, hogy megjelenik bennük az aktív és egészséges társadalom víziója, vagyis célként a fizikai aktivitás növelése, Románia és Magyarország a nemzetközileg eredményes élsportra is nagy hangsúlyt helyez, míg Szlovákia a sportot, mint hatékony gazdasági ágazatot képzei el. A stratégiák részletesebb tanulmányozása azt a képet erősítette meg, hogy Románia és Lengyelország esetében a sport jogi szabályozása és a sportszervezetek autonómiájának garantálása még fejlesztésre szorult, Szlovákiában pedig olyan XXI. századi témakörök kerülnek előtérbe, mint a fenntarthatóság garantálása a sportban, vagy a digitalizáció és innováció adta eredmények kiaknázása. Szlovákia tehát stratégiáját nézve sokkal kevésbé élsport és eredménycentrikus, mint a másik 3 ország, ez majd nemzetközi sporteredményeiben is tükröződni fog (1. táblázat).

A stratégiákban leírt elképzelések megvalósításához szükséges a megfelelő intézményrendszer, illetve a finanszírozási források biztosítása. Az Eurostat (2024) statisztikái szerint a rekreációs és sportszolgáltatásokra fordított államháztartási kiadások GDP százalékában mutatott aránya Románia és Lengyelország esetében az EU átlag körüli, Szlovákia esetében ennél alacso-

1. ábra. Rekreációs és sportszolgáltatásokra fordított államháztartási kiadások a bruttó nemzeti össztermék (GDP) %-ában (Saját szerkesztés, forrás: Eurostat)

Figure 1. General government expenditure on recreational and sport services as % of gross national product (GDP) (Source: Eurostat)

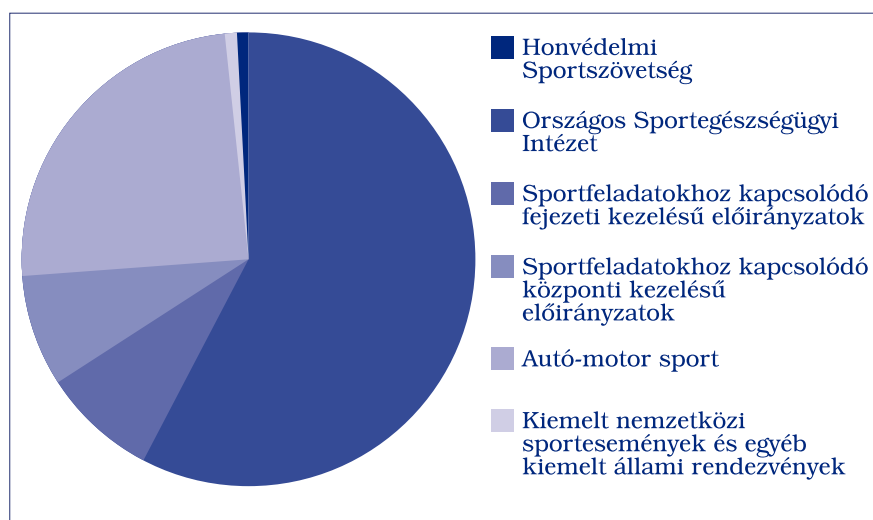

2. ábra. A sportért felelős állami intézmény lakosság arányos költségvetési kerete 2020-2023 (Euro/fő) (Saját szerkesztés az érintett költségvetési törvények és 2024-es lakosságszámok alapján)

Figure 2. Proportional budget of the state institution responsible for sport 2020-2023 (Euro/capita) (Edited based on relevant budget laws and population figures for 2024)

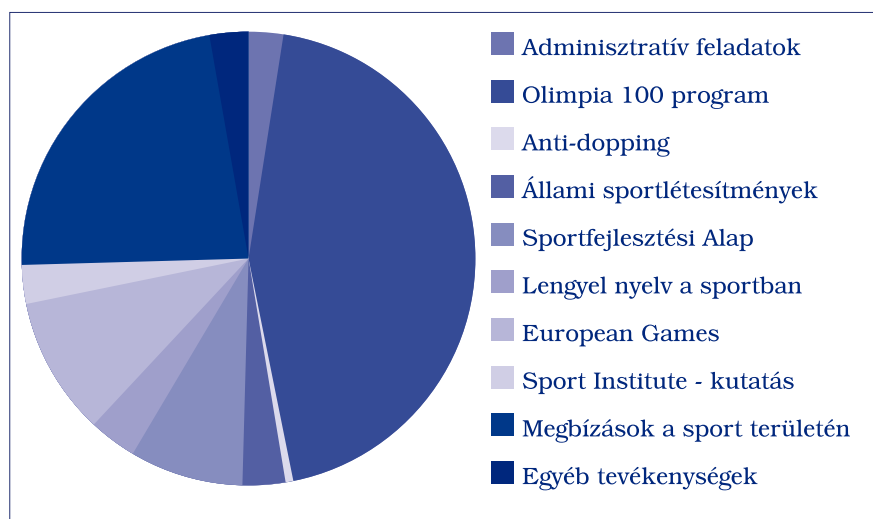
nyabb, de növekvő tendenciát mutat. A magyar adatok 2016-tól kezdődően kiugróak, az EU átlag több, mint kétszerese kerül a sportágazatba, meghaladva a GDP 1%-át (1. ábra).

A sportért felelős állami intézmények költségvetési kerete nagyban meghatározza, hogy milyen lehetőségük van arra, hogy a sportstratégiában lefektetett célokat megvalósítsák. A 2020-2023-ig terjedő időszak költségvetési törvényeiből kikeresett adatok a 2023-as év májusi átlag valutaárfo-

3. ábra. A magyar sport költségvetési szerkezete 2023-ban (Saját szerkesztés, forrás: Költségvetési törvény 2023)

Figure 3. The budgetary structure of Hungarian sport in 2023 (Source: Budget Law, 2023)

4. ábra. A lengyel sport költségvetési szerkezete 2023-ban (Saját szerkesztés, forrás: Lengyel költségvetési törvény 2023)

Figure 4. The budget structure of Polish sport in 2023 (Source: Polish Budget Law, 2023)

lyamon (1 euró=372,5 Ft) kerültek átváltásra euróra. Az egy főre kivetített költségvetési források azt mutatják, hogy Magyarország sportfinanszírozási forrásai messze meghaladják a többi vizsgált ország adatait, különösen a nyári olimpiai játékokat (2021 Tokió és 2024 Párizs) megelőző években (2. ábra).

Ezen eredmények mélyebb megértése érdekében megvizsgáltuk, hogy az abszolút értékben legjelentősebb állami forrásokat biztosító két ország, Lengyelország és Magyarország esetében, miként oszlanak el a költségvetési törvényben szereplő sportra fordított kiadások a feladatok szerint. Az itt kapott eredmények összevetését

nehezítette, hogy a költségvetésekben nem azonos kategóriák szerepelnek. A magyar költségvetésben a sportcélú központi kezelésű előirányzatok kategória 2023-ban az állami sportkiadások 8%-ával gazdálkodhatott, ez gyakorlatilag a Nemzeti Sportinfrastruktúra Ügynökség feladatainak, illetve a Nemzeti Sportügynökség tulajdonosi joggyakorlásával kapcsolatos kiadások finanszírozását jelentette. A lengyel költségvetés ezzel szemben az állami sportlétesítmények fenntartására, a sportköltségvetés 3%-át áldozta. A magyar sportköltségvetés 58%-át a Honvédelmi Minisztérium sportcélú fejezeti kezelésű előirányzatai tették ki, ide tartozik a versenysport és szakmai feladatok támogatása, a sport és szakmai teljesítmények elismerése, a sportegészségügy, a sporttudomány támogatása, a sport népszerűsítésével, diák- és szabadidősporttal kapcsolatos támogatások, a sportági fejlesztési koncepciók támogatása és a fogyatékosok sportjának támogatása. Lengyelországban ugyanakkor az Olimpia 100 program keretében került sor a sportági szövetségek munkájának támogatására, ez a sportköltségvetés 44,4%-át tette ki. Külön keretet biztosítottak a megbízási szerződések finanszírozására (22,6%), ebbe beletartozott a szövetségi kapitányok,

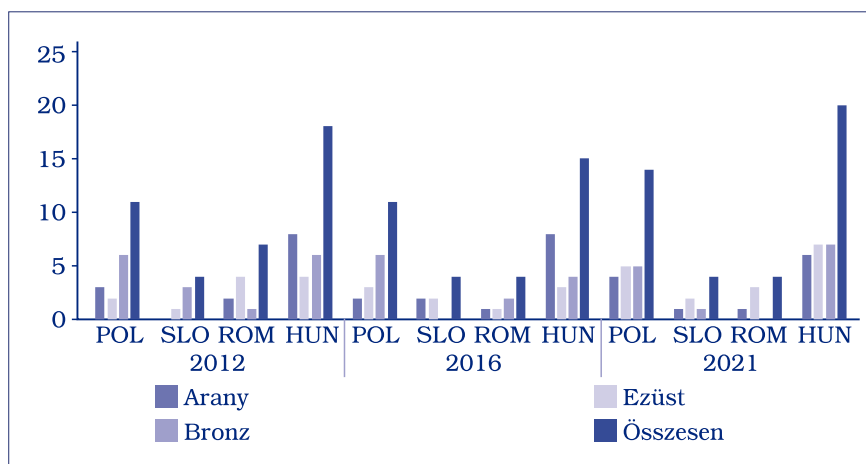
edzők, egyéb sportszakemberek munkabére, de különféle államilag támogatott sportprogramok is, akár a versenysport, akár szabadidő-, vagy fogyatékosok sportjának területén. 2023-ban a sportköltségvetés 10%-át a European Games lebonyolítására használták fel, de egyéb sportesemény szervezési költségvetési tétel nem jelent meg az állami költségvetésben. Ezzel szemben Magyarországon a sportköltségvetés 24%-át a kiemelt nemzetközi sportesemények és egyéb rendezvények megvalósítására szánták (3-4. ábra).

A költségvetési törvényekből kigyűjtött adatok, a sportstratégiákban megfogalmazott célkitűzések, illetve a sportirányítási rendszer vo-

natkozásában a különféle állami finanszírozású projektek azt bizonyítják, hogy az élsport, elsősorban az olimpiai sport támogatása, elismerése, és szakember-háttérének biztosítása továbbra is prioritást élvez mindkét országban.

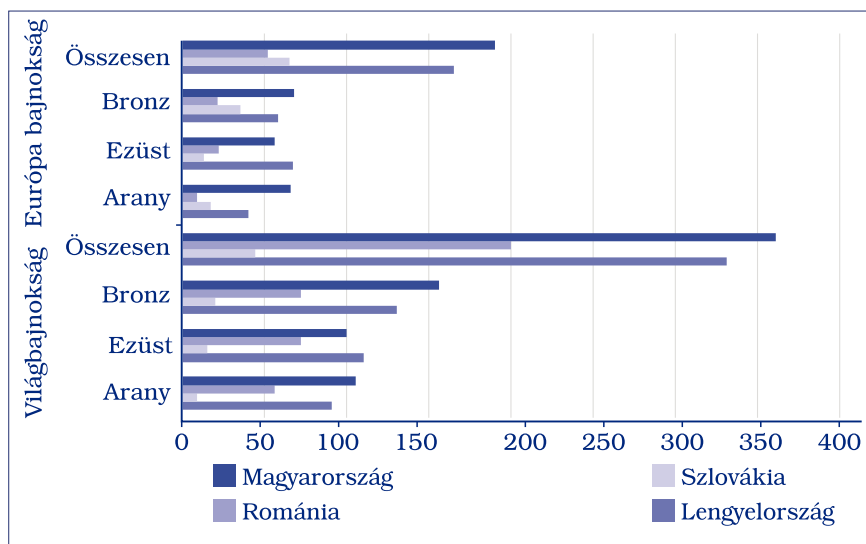
Kutatásunk következő lépéseként a fenti állami sportstratégiák és finanszírozási struktúrák fényében vizsgáltuk az olimpiai sportágakban elért nemzetközi eredményeket (5-6. ábra). A négy ország közül Magyarország, mind a nyári olimpiákon, mind a világ- és Európa-bajnokságokon több érmes eredményt ért el a 2012-2021-es időszakban, mint a többi vizsgált ország. Ha ezt népes-ségarányosan néznénk, akkor még nagyobb különbség mutatkozna. Románia gazdasági helyzete, a rendszerváltást követő hosszabb recessziós időszak, illetve a politikai instabilitás bizonyára szerepet játszanak abban, hogy nemzetközi sporteredményeik a szocialista időszakhoz képest messze elmaradnak. Szlovákia esetében azonban úgy tűnik nem annyira meghatározó a rendszerváltás előtti diktatórikus rendszer, annál is inkább, mert azt követően jött létre önálló államként, rögtön elköteleződve az európai piacgazdasági rendszer megszilárdítása mellett. Emellett, Szlovákiában nincsenek hagyományosan népszerű nyári olimpiai sportágak, domborzata, klímája azonban a téli sportágak felvirágoztatására lehetőséget ad, nem véletlenül születik 2006 óta folyamatosan szlovák olimpiai érem a téli játékokon.

A kapott eredményekből úgy tűnik, hogy azokban az országokban, ahol rendszerváltást követően a XXI. századra sikerült egy stabil, fejlődő sportirányítási rendszert kiépíteni, az állam stratégiai szinten foglalkozik a sport kérdésével, így kidolgozott hosszútávú sportágfejlesztési stratégiával rendelkezik, illetve ahol a sport központi költségvetésből való támogatása kiemelkedő, ott az olimpiai sportágakban való nemzetközi eredményesség

5. ábra. A vizsgált országok nyári olimpiai érmeinek száma 2012-től
Figure 5. Number of Summer Olympic medals of the surveyed countries from 2012

POL: Lengyelország, SLO: Szlovákia, ROM: Románia, HUN: Magyarország

6. ábra. Felnőtt világ- és Európa-bajnoki érmeik száma az olimpiai sportágakban 2012-2020

Figure 6. Number of adult World and European Championship medals in olympic sport 2012-2020

POL: Lengyelország, SLO: Szlovákia, ROM: Románia, HUN: Magyarország

is meghaladja a többi ország teljesítményét. Ebben természetesen nagy szerepe van annak is, hogy a sportpénzek elosztása milyen prioritások alapján történik, úgy tűnik a szocialista élsport-centrikusságot Magyarország, Lengyelország és Románia továbbra is fenntartja, így jelentős forrásokat biztosítanak a sikersportágaik számára.

Eredmények és következtetések

Közép-Kelet Európa történelme, sporthagyománya és a kormányzati körök sporthoz kötött politikai céljai nagymértékben befolyásolják a

vizsgálatban szereplő nemzetek költségvetésében a sportra szánt források mértékét, illetve az élsportban elvárt és elért eredményeket. A sport állami finanszírozásának egyik fő motivációja a nemzeti büszkeség és a nemzetközi sikerek lehetősége, különösen az olyan események esetében, mint az olimpia. A kutatások azt mutatják, hogy a kormányzati kiadások döntő szerepet játszanak az olimpiai sikerek elérésében, mivel egyes tanulmányok szerint a nagyobb pénzügyi támogatás összefügg a nemzetközi versenyeken elért jobb teljesítménnyel (Li és mtsai, 2009). A kormányzati források elosztása tükrözheti a szélesebb körű társadalmi és politikai célkitűzéseket. Svédországban például a kormány hagyományosan támogatta az önkéntes sportklubokat, ami a szervezett sport széles körű pénzügyi támogatásához vezetett (Fahlén és Stenling, 2015).

A vizsgálatban szereplő mind a négy ország rendelkezik részletesen kidolgozott sportstratégiákkal, melyekben, Szlovákia kivételével, kiemelkedő hangsúlyt kap az élsportolók felkészítésének, versenyeztetésének, és az eredmények elismerésének központi finanszírozása, illetve az ehhez kapcsolódó utánpótlásnevelés támogatása. Alapvető céljuk a társadalmak fizikai aktivitásának növelése, ugyanakkor a lengyel és a magyar sportpénzek elosztása tükrözi azt, hogy az élsport eredményességének támogatása prioritást élvez. A nemzetközi megmérettetéseken elért kiemelkedő sporteredmények a nagyobb állami finanszírozási háttérrel rendelkező országokban gyakoribbak, ugyanakkor ennek ok-okozati összefüggéseit a jelen kutatásban nem vizsgáltuk. Magyarország és a többi ország esetében a sportfinanszírozás hatékonyságának mérése újabb kutatási kérdéseket vet fel bizonyos sportágak tekintetében. A magyarországi társadalmi adó, mint finanszírozási forrás, ugyanakkor egyedülálló bevételi csatornát jelent a kiemelt hat csapatsportág tekintetében, amely a többi vizsgált ország vonatkozásában nem áll fenn. A kormányzati kiadások kritikus tényezőt jelentenek a sporteredmények alakításában, hatékonyságuk számos elemtől függ, beleértve a politikai, kormányzati és a stratégiai irányítást és a tágabb társadalmi-politikai környezetet. Az elit teljesítményét és a közösségi szerepvállalást egyaránt figyelembe vevő kiegyensúlyozott megközelítés elengedhetetlen a sportban nyújtott állami finanszírozás előnyeinek maximalizálásához.

Mindazonáltal kijelenthető, hogy a sportstratégiák alapján történő sportirányítás lehetővé teszi a nemzetek számára, hogy optimalizálják

erőforrásaik elosztását, illetve növeljék nemzetközi sportszakmai sikerességüket a sportágak differenciált támogatásával.

Felhasznált irodalom

- Andreff, W. (2013): Economic development as major determinant of Olympic medal wins: predicting performances of Russian and Chinese teams at Sochi Games. *International Journal of Economic Policy in Emerging Economies*, **6**: 314-340.
- Andreff, W. (2021): The economic determinants of the Olympic performance in communist and post-communist countries. In: Andreff, W. (ed.): *Comparative Economic Studies in Europe: A Thirty Year Review*. Springer International Publishing. Cham, 377-412.
- Choi, Y.H., Wei, Q., Zhang, L., Choi, S.-J. (2022): The Impact of cultural distance on performance at the Summer Olympic Games. *SAGE Open*, **12**. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/21582440221085265>.
- De Bosscher, V., De Knop, P., van Bottenburg, M. (2006): Sports policy factors leading to international sporting success. *European Sport Management Quarterly*, **6**: 2. 185-215.
- De Bosscher, V., Shibli, S., Weber, A.C. (2019): Is prioritisation of funding in elite sport effective? An analysis of the investment strategies in 16 countries. *European Sport Management Quarterly*, **19**: 2. 221-243.
- Din, C., Paskevich, D., Gabriele, T., Werthner, P. (2015): Olympic medal-winning leadership. *International Journal of Sports Science & Coaching*, **10**: 589-604.
- Dittmore, S., Kim, K. (2022): Nationalistic media obsession with Olympic medal counts: The case of the 2020 Tokyo Olympic Games. *Frontiers in Sports and Active Living*, **4**: 848071.
- Eurostat (2024): General government expenditure by function. Retrieved September 12, 2024, from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp_custom_13191890/default/table?lang=en.
- Fahlén, J., Stenling, C. (2015): Sport policy in Sweden. *International Journal of Sport Policy and Politics*, **8**: 3. 515-531.
- Gulyás, E., Sterbenz, T., Kovacs, E. (2016): Efficiency of governmental funding in Hungary. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, **72**: 1. 41-50.
- Haut, J., Prohl, R., Emrich, E. (2016): Nothing but medals? Attitudes towards the impor-

- tance of Olympic success. *International Review for the Sociology of Sport*, **51**: 332-348.
- Jahn, D., Kuitto, K. (2011): Taking stock of policy performance in Central and Eastern Europe: Policy outcomes between policy reform, transitional pressure and international influence. *European Journal of Political Research*, **50**: 719-748.
- Li, H., Meng, L., Wang, Q. (2009): The government's role in China's Olympic glory. *Applied Economics*, **41**: 25. 3313-3318.
- Lui, H.K., Suen, W. (2008): Men, money, and medals: An econometric analysis of the Olympic Games. *Pacific Economic Review*, **13**: 1-16.
- Pedraszewska-Soltys, B. (2015): Współzawodnictwo sportowe w ruchu spartakiadowym w Polsce na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna*, **14**: 2. 123-134.
- Stamm, H., Lamprecht, M. (2005): Structural and cultural factors influencing physical activity in Switzerland. *Journal of Public Health*, **13**: 203-211.
- Weber, A., Bosscher, V. D., Kempf, H. (2017): Positioning in olympic winter sports: Analysing national prioritisation of funding and success in eight nations. *European Sport Management Quarterly*, **18**: 1. 8-24.

A Magyar Sporttudományi Szemle új közlési feltételei

(A részletesebb változat megtalálható az www.mstt.hu honlapon)

Általános feltételek

A Magyar Sporttudományi Szemle évente 4-6 alkalommal jelenik meg, és önálló vizsgálaton alapuló, máshol még nem közölt sporttudományi tárgyú cikkeket jelentet magyar és angol nyelven (angol cikk esetén – a nyelvhelyesség érdekében – a nyelvi lektor szolgáltatás ellenértékének 50%-át számla ellenében a szerző/szerzőknek kell vállalnia). Az adatgyűjtésnek, a feldolgozásnak és a közlésnek meg kell felelnie az etikai és a tudományos kritériumoknak.

Az anonim kéziratokat az adott szakterület két elismert képviselője, egymástól függetlenül lektorálja. A közlésről, vagy az átdolgozás szükségességéről a lektori vélemények alapján a Szerkesztő Bizottság dönt. A közlésre nem kerülő kéziratokat a Szerkesztő Bizottság nem őrzi meg! A kéziratok terjedelme szóközökkel együtt *maximum 30 000* – azaz harmincezer – karakter lehet, amely magában foglalja a címet, a szerzőket és az intézményeket, a szövegtörzset, az illusztrációkat és a felhasznált irodalmat is. Egy példányban, szimpla sortávolsággal, behúzás nélkül, sorkizártan, 12-es betűnagysággal (Times New Roman CE) gépelve kérjük elkészíteni és elektronikus formában (e-mail) a benidinora@hotmail.com e-mail címre elküldeni. A dokumentumokat „stílus” alkalmazása nélkül Word formátumban (név.doc) kérjük megküldeni. A cikk címe legyen rövid, célratoró és maximum 100 karakter/10 szó lehet. A szerzők száma maximum 7 fő lehet, maximum 7 intézménnyel együtt!

A kézirat szerkezete

A szerző(k) neve („dr.” és egyéb titulus nélkül, kis betűkkel), a szerző(k) munkahelye (nem rövidítve, kis betűkkel), a szerző e-mail címe, a dolgozat címe magyar és angol nyelven, a szerkesztőséggel kapcsolatot tartó szerző neve és levelezési címe.

Ezt követi a maximum 20 soros összefoglaló mindkét nyelven. A tagolatlan összefoglalók röviden tartalmazzák a célkitűzést, a vizsgált személyeket, a módszereket, az eredményeket és a következtetéseket és maximálisan 5 (magyar és angol) kulcsszóval záruljanak.

... a folytatás a www.mstt.hu honlapon olvasható